

Michalina Janaszak

**Autodefinicja profesji muzealnika w perspektywie partycypacji społecznej.
Antropologiczne studium przypadku wybranych muzeów wielkopolskich**

STRESZCZENIE

W prezentowanej pracy zajmuję się kwestią tożsamości muzealników w kontekście partycypacji społecznej. Interesuje mnie rola, jaką pełnią profesjonaliści we współczesnych muzeach, których funkcjonowanie podlega obecnie – szczególnie na przestrzeni ostatnich dekad – znaczącym przemianom.

Rozprawa, opierająca się na wywiadach etnograficznych przeprowadzonych z muzealnikami, stanowi antropologiczne studium czterech przypadków wybranych wielkopolskich muzeów. Są to: Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej w Kaliszu, Muzeum Okręgowe w Pile, Muzeum-Zamek Górków w Szamotułach i Muzeum Zamek Opalińskich w Sierakowie. Praca składa się z wprowadzenia, pięciu rozdziałów, podsumowania oraz bibliografii i aneksu. Celem rozprawy jest ukazanie sposobu postrzegania zawodu muzealnika z wewnętrznej perspektywy oraz przedstawienie problemów tożsamościowych owej specyficznej grupy w kontekście partycypacji społecznej i przemian zachodzących w muzealnictwie.

W pierwszym rozdziale prezentuję dotychczasowy stan badań w zakresie interesującej mnie tematyki, jak również ramy teoretyczne oraz terminologię. Omawiam moje metodologiczne inspiracje (teoria ugruntowana, współczynnik humanistyczny), a także metody, techniki i narzędzia badawcze, które wykorzystałam w pracy.

Rozdział drugi poświęciłam historii muzealnictwa; odnoszę się do funkcjonowania starożytnych, średniowiecznych i wczesnonowożytnych form muzealnych, takich jak muzejony i gabinety osobliwości, które można uznać za prototypy muzeów. Następnie przechodzę do rozważań na temat XIX-wiecznej praktyki muzealnej i przedstawiam początki wielkopolskiego muzealnictwa.

Trzeci rozdział dotyczy roli muzeum we współczesnym świecie; w tym miejscu omawiam definicję muzeum oraz skupiam się na trudnościach i wyzwaniach związanych ze zmianami zachodzącymi w podejściu do praktyki muzealnej. Odwołuję się do postulatów *nowej muzeologii* w rozumieniu Petera Vergo, poruszając kwestie związane ze społecznym

postrzeganiem instytucji muzealnych. W dalszej części rozważam znaczenie nowego podejścia do praktyki muzealnej w kontekście zachodzących współcześnie przemian społecznych. Rozdział zawiera również krótki przegląd koncepcji i teorii z zakresu muzeologii odnoszących się do zagadnień związanych z aktywizacją muzealnej publiczności.

W czwartym rozdziale omawiam relacje pomiędzy muzeum a zwiedzającymi, problem partycypacji oraz stworzoną przez Ninę Simon koncepcję muzeum partycypacyjnego; postrzegam partycypację społeczną w muzealnictwie jako specyficzną odmianę partycypacji obywatelskiej. Prezentuję i analizuję przykłady partycypacji zrealizowane na gruncie amerykańskim, a także wybrane przedsięwzięcia podjęte w tym zakresie przez polskie muzea o ogólnokrajowym zasięgu, przechodząc następnie do omówienia działań typu partycypacyjnego realizowanych w wielkopolskich instytucjach muzealnych. Staram się także wytłumaczyć, dlaczego, w mojej opinii, polskie instytucje muzealne trudno uznać za muzea partycypacyjne, pomimo obecności elementów partycypacji w ich praktykach.

Rozdział piąty jest poświęcony muzealnikom; kwestiom związanym ze sposobem postrzegania przez nich własnego zawodu oraz problemom tożsamościowym, z jakimi borykają się w dobie przemian zachodzących w muzealnictwie. Przedstawiam i omawiam w nim również typologię muzealników, stworzoną przeze mnie na podstawie analizy materiału badawczego.

Ostatnia część pracy stanowi podsumowanie całości rozważań oraz próbę sformułowania postulatów badawczych na przyszłość; przedstawiam w niej konkluzje i rozważam perspektywy zawodu muzealnika, zastanawiając się jednocześnie nad przyszłością muzeum jako instytucji.